

szetesen művészi és modern filmbemutatókkal kapcsolatban. Terveznek ezenkívül egy modern zenei hetet is ugyanerre az időre és egy költői felolvasás-sorozatot. Mindezeknek a manifesztációknak színhelye a müncheniek kitűnően vezetett és modern szellemben egyenesen amerikai jellegű Szépművészeti Múzeuma lesz.

A DEBRECEN-HAJDUMEGYEI SZÉCHENYI-SZÖVETSÉG művésznövendékek munkáiból kiállítást rendezett Debrecenben a Kereskedő Társulat díszterében. A termet teljesen kitéltette a kiállítás kép-, szobor- s iparművészeti tárgyakból álló anyaga.

A kiállításon, mely szeptember 13—19-ig volt nyitva, D. Szabó István és Fekete Pál hatodéves, Tóth László (Párizsban is megfordult) továbbképzős, Iványi Nareisz harmadéves, Sebők Erzsébet és Szoboszlay Sándor másodéves művésznövendékek vettek részt.

T. I.

• SZAKIRODALOM •

YBL ERVIN. Toscana szobrászata a Quattrocentóban. I—II. Lampel R. (Wodianer F. és Fial). Budapest, 1930.

A Quattrocento az olasz művészet legnépszerűbb korszaka, mely még a kevésbé művelt szemlézőre sem téveszti el hatását. A Glottótól még hidegen elforduló s Michelangelót már nem értő utazó is rajongva áll meg Donatello Annunziációja és a Robbiák Madonnái előtt. E kor szobrászatának friss kifejezőereje megfogja azokat is, kik nem sokat törődnek vele, mi az új azokban a művekben, melyeket megcsodálnak s mit jelentenek azok a művészet története szempontjából. Gyönyörködnek e művek közvetlenségében, nem sejtve, mily nagy utat kellett megtennie a művészetnek, míg idáig eljutott, mennyi küzdelem előzte meg a közvetlenség és őszinteség e remekműveinek létrejöttét.

Régóta hiányzott már művészeti irodalmunkban olyan mű, mely összefoglaló képét adná e páratlanul gazdag kornak, rámutatna ezernyi feltörekvő akarására, nagy küzdeleire és még nagyobb eredményeire s a hatalmas erőkre, melyek e megmozdulást irányították. A magyar olvasó, ha tájékozódni akart egy kissé s fogalmat szerezni e műalkotásoknak korukban való elhelyezkedéséről, kénytelen volt külföldi szerzők munkáit olvasni s ha nyelvüket nem értette, lemondani arról, hogy művelje magát. Ybl Ervin könyve e régóta mutatkozó hiányt a legszerencsésebb módon pótolja. Ybl már korábban is, a fontos művek egész sorával bizonyította be, hogy erre a nagy feladatra rátermett s hogy úgy az eredeti művekben, mint a rájuk vonatkozó irodalomban való kimerítő ismeretel folytán valóban az várható tőle, amire szükség van.

Hosszú és részletes előszó vezet be a munkát, melyben szerző megadja a Quattrocento szobrászatára irányadó főbb szempontokat. Világos előadásban ismerteti viszonyát az előző korhoz, a festészethez és az építészethez, valamint a század folyamán fellépő stílusváltozásokat. Rámutat arra,

ami új volt a törekvésekben és a tárgyválasztásban s már ebben a keretben érinti azt is, mit jelentettek e szempontokból az egyes nagy, irányadó egyéniségek. Az áttekintés oly kitűnő, hogy aki figyelmesen olvassa el, az általános ismereteknek oly tőkésével foghat már a részletes tárgyalás tanulmányozásához, hogy teljesen otthonosan mozoghat a ránézve új adatok óriási tengerén.

Az egyes művészekre vonatkozó, monográfiászerű fejezetek minden irányban kimerítően választolnak a felmerülő kérdésekre. Különös érdeme Ybl fejtegetéseinek az a nagyon instruktív mód, ahogyan az egyes főbb munkák analizálásánál nem mulasztja el kiemelni, hogy hogyan nőttek ki azok az előző kor vagy — egy művész munkáin belül — korszak alkotásaiból, mi haladást jelentenek azokhoz képest és viszont mennyiben képezik alapját a továbbfejlődésnek. Ez a más és más fix pontból való előre-hátra tekintés kitérít az olvasó látókörét, elmélyíti a megérzését és életet ad az elmondottaknak. De nemcsak a laikus olvasónak becses Ybl könyve. Még nagyobb örömmel üdvözlö az a szakember. A részletekbe menő, lelkiismeretes tárgyalás s ennek kapcsán a tömör utalások a legújabb művészeti irodalom megállapításaira a kérdésben legjáratosabb tudós számára is nélkülözhetetlenné teszik a könyvet, úgyszintén a szerzőnek folytonosan felbukkanó, hol a művek szerzőjére, hol azoknak a művészek oeuvre-jében való elhelyezésére vonatkozó új megállapításai.

A könyv gazdagon van illusztrálva s ez érdeme a kiadónak, de sajnos, olesósági szempontokból oly klisékkel, melyek nem állanak a mű szöveg-részének színvonalán. (Hoffmann Edith)

LECHNER JENŐRŐL a genfi Meister der Baukunst Verlag kiadásában izléses és gazdagon kiállított albumszerű tanulmány jelent meg. Sokoldalú és kiváló munkásságának szól az az elismerés, mely Lechner Jenőt a magyar építészek közül elsőnek mutatja be az Építőművészet Mesterei c. sorozatban.

RERRICH BÉLÁRŐL szól ennek a sorozatnak egy újabb kötete, melyet az építőművész német és angol nyelven maga vezet be, építőművészeti munkásságáról írt ismertetésével. A kötet jó fényképekben mutatja be a Rerrich által tervezett épületeket. A szegedi egyetemi épületeket és a hozzáfűződő városrendezési munkákat értéküknek megfelelő gazdag képanyagban mutatja be a szép monográfia.

PÉCSI JÓZSEF: Photo und Publizität, Photo and advertising. Német és angol magyarázó szöveggel, bevezetéssel. Pécsinek a reklámfotográfáról írott tanulmánya a történelmi fejlődés mentén tiszta képét adja a modern reklám, reklámfotográfia és a fotomontázs technikai és esztétikai kérdéseinek. A legfontosabbnak tartja azt a lépést, mely a fotográfus és tipográfus munkájának egyensúlyát megteremtette. Egymásra utalt, de egymásra csak hosszasan keresés után rátaláló erők egyesültek itt, hogy egészen újszerű formával szolgálják az izléses reklám céljait. Amit az egyik az objektivitás teljességé-

ben nyújt, azt a másik a technikai kivitelben megdöbbentően nagyjára és megkapóan tiszta hatásúvá tudja tenni. Az iniciatíva a fényképésze, de csaknem vele egyenlő jelentőségű a tipografus, aki a kifogyhatatlan variációs lehetőségekben, az színek és segédeszközök alkalmazásában, azután az egész reklám rendezésében a közös munkát szolgálja.

Az illusztrációs részben közel negyven különböző rendeltetésű reklámfényképét mutatja be. Egytől-egyig fejlett érzékenységgel és tisztult ösztönösséggel művész munkái. Mindeniken kristályos a kép gondolat, néhol hidegség fokozódik a tudatosság — de mindig kitűnő és nemes ízlés formálja ezeket a reklámfényképeket és fotomontázsokat.

A MAGYAR GRAFIKA 5—6. száma új alakban, új szellemmel jelent meg. Gazdag képanyagában a Svájcban élő Divéky József grafikusművész munkáit mutatja be. Rosner Károly és Gergely Jenő tanulmánya ismerteti ezt a differenciált és robusztus férfiasságú művészetet. Technikai ismeretterjesztő cikkei és főképpen művészi ízléses tipográfiája jelentékeny gazdagodás a magyar iparművészet számára.

BURGENLAND. A könyvkereskedő elém töl egy pompás fényképekkel, kitűnő papiroson nyomtatott olesó könyvet: nézzük csak, milyen szép kastélyok, parkok és milyen finoman ívelt templomhomlokzatok vannak egymásután. De nini, hisz ezek olyan ismerős képek: Hildebrandt-féle építéstílus, Maulpertsch-féle mennyezetképek. Jobban megnézem: «Burgenland». Igen, igen ez az. A mi volt Nyugat-Magyarországunk, a mi ragyogó Kismartonunk, Eszterháza, Féltorony, esupa fölünk elszakított gyönyörű emlékek, esupa műkines a magyar barokk művészet legtermékenyebb talajjáról. Mindaz a szépség, amivel egykor a Harrach grófok, a Batthyányak, az Eszterházyak vették körül magukat s amit mi ma úgy szeretünk, mint — elvesztett gyermekeinket. De ilyen alkalommal fel-tolul a fájdalmas kérdés: miért csak osztrák kézben válnak az ily vidékek közkinésékké, miért csak az osztrák műemlékvédelem állami szerve tudja őket hat márkáért közreboesájtani. Egyáltalában nem kiesnyeljük a magyar műemlékvédők munkáját. De úgy érezzük: az osztrákoktól, németektől megtanulhatnánk már, miként kell publikálni, olesón, szépen közreadni a meglevő műemlékeket s nem várni arra, míg egy élelmes külföldi kiadó lesz figyelmes azok szépségeire?

DIE WOHNUNG FÜR DAS EXISTENZMINIMUM. (Verlag Englert és Schlosser. Frankfurt am Main.) Száz egyszázazas alaprajz, száz új lakásmegoldás a kisemberek számára. Száz névtelen építész meggyőződése, hogy a széles néprétegek testi és szellemi nyomorának egyik főokozója a rossz lakás. A lakáshiány és a lakásbajok kiküszöböléséhez az ő általuk nyújtott segítség: a racionális építési megoldás mint első tényező jön számításba. Ezt a munkát a társadalmi kötelességek felelősségérzete indította meg, amely az igazán hivatottak működését mindig oda irányította, ahol a teremtő erőre legnagyobb szükség van.

A mult évszázadban a helyiségek méreteinek alsóhatárait szabták meg és az épület anyagának minőségét írták elő az építésrendőri törvények. Ma tudjuk, hogy mindkettő nemesak gazdaságtalan lehet, de a lakás egészségügyi értékét sem növeli föltétlenül. A pénzügyi oldalról egyre növekvő drágulás a tervezőt egyrészt a lakásterület állandó esőkkentésére kényszeríti, másrészt érdeklődését az újabb, olesőbb, ha talán nem is biztosan örökéletű építési anyagok felé irányítja. Száz építésszabályzatellenes terv, minden európai nagyvárosból megannyi mélyen átgondolt és legapróbb részletig kidolgozott demonstráció az építési szabályzatok korszerű reformja mellett. Legtöbbjük a kivitelben bevált, a valóságban kipróbált megoldás. De egyenlő jelentőségű velük a megvalósítandó tervanyag. A tervek sorát egészen fiatal budapesti építész munkája nyitja meg. Mert ha nem is történt nálunk eddig igazán korszerű kísérlet a lakáskérdés gyökeréig való feltárására mintatelep-építés, tervpályázat vagy produktív verseny formájában, a C i r p a e magyar osztálya alaposan felkészült a kérdésre. Ezt bizonyítja az a siker, amely a magyar építészek munkáit Frankfurtban kísérte és a fenti könyv. (Molnár Farkas.)

COHEN HENRY. DESCRIPTION HISTORIQUE DES MONNAIES frappées sous l'empire romain communément appelées Médailles imperiales. 2e édition. Paris, 1880—92. 3 vol. Előfizetési ára 1930 július 1-ig 360 M.

A római birodalom numizmatikájában Cohen neve szaktekintélyt jelent. Úgy a gyűjtő, mint a numizmatikus a római érmek meghatározásánál mindig Cohen műveihez folyamodik útbaigazításért. Az első ezen tárgyra vonatkozó nagyobb műve «Description générale des monnaies de la république romaine» cím alatt jelent meg s a római köztársasági denárokat ismerteti, a második műve a római császárság érmészetét tárgyalja. Az első művét, mely 1857-ben jelent meg Párizsban, Babelon dolgozta át s ezt Bahrfeldt egészítette ki három pótkötettel. A római császárság érmészetével foglalkozó művének első kiadása csakhamar elfogyott, a 2. kiadásnak csak az I. kötetét tudta kiadni, a többi hét kötetet Cohen munkájának felhasználásával Fenardent gyors egymásutánban adta ki. Dacára annak, hogy a munka évek óta elfogyott — antikváriusi ára eea 1500 M. — s sokan keresték, mostanig senki sem dolgozta át, ami a mellett bizonyít, hogy Cohen és követői nagy gondossággal és körültekintéssel dolgozták fel a nagyon gazdag anyagot. A most megjelenő második kiadás új anyaggal bővült s kritikai szempontból is át van dolgozva. Minden uralkodónak megvan a biográfiája, mely röviden tájékoztatja az olvasót a legfontosabb eseményekről, amelyek az illető uralkodó alatt végbementek. Ezt követi az érmeknek gondos leírása a körirat pontos feltüntetésével. A második kiadás egy kötettel bővült s ez a tesserák és contorneatik leírását tartalmazza, továbbá egy chronológiai tabellát a római császárság fontosabb dátumaival, valamint a hátlap feliratairól egy alfabetikus áttekintést. A kiváló munkát a szakemberek, a gyűjtők és éremkereskedők figyelmébe ajánljuk.

(Dr. Szőnyi László.)

SCHUETTE, MARIE. Spitzen von der Renaissance bis zum Empire. Die Sammlung Helene Vieweg-Brockhaus. Leipzig, Karl W. Hiersemann, 1929. Ára 220 M.

Az utolsó jelentősebb magán-esipkegyűjtemény Németországban Helene Vieweg-Brockhausé, melyet csak kevés embernek volt módjában megtekinteni s amelyből soha egy darab sem volt kiállítva.

A Vieweg-esaládban a művészet iránti szeretet apáról fiúra szállt. Míg Helene Vieweg férje, W. von Bode tanácsára különféle műtárgyakat gyűjtött, melyek most márciusban kerültek aukcióra. Addig ő nagy szeretettel, a valódiság és kvalitás iránt finom érzékkel gyűjtötte Dél-Németországban, Ausztriában és Itáliában tett utazása alkalmával a szebbnél-szebb értékes tű- és vertesipkéket. Az olasz renaissance terítőkből oly gazdag sorozatot gyűjtött, aminővel egy múzeum sem rendelkezik. A gyűjtemény jellegzetessége nemcsak az egyes darabok kvalitásában és épségében rejlik, hanem a gazdagságban is, mellyel az egyes stílusok és esipkefajok képviselve vannak, úgyhogy a gyűjtemény a esipke történetének hézag nélküli fejlődését mutatja be a szemlélőnek. A renaissance kort képviselik a gazdag változatosságú vászontartók, tű- és vertesipkék, reticellák és ponti a foglamik, a barokkot egyebek közt három pompás 2·6 és 4 m hosszú velencei domború felületű esipke. Ezek tipikus képviselői az úgynevezett point gros de Venise-nek. Azután a plasztikus, a távolhatásra szánt esipke helyét a kisebb mintájú point de rose, az olasz esipkének utolsó önálló alkotásai foglalják el.

A francia XIV. Lajos-, a régence és XV. Lajoskorabeli úgynevezett point de France és a németalföldi vertesipke különféle változatban jelenik meg a gyűjteményben. A rokokó vertesipkéje a brüsszeli esipke által van leggazdagabban képviselve széles albaszegélyeken, mint point d'Angleterre és mint kombinációs esipke. Számos válogatott darab Valenciennes, Binche és Mecheln környékéről való. A gyűjtemény utolsó esipkesorozatát képezik az alençonni esipkék, melyek bájos mintáikkal lebilineselőleg hatnak a szemlélőre.

A esipkéken kívül egy sorozat hímzés és renaissance rojt egészíti ki a gyűjteményt. A paszomány és a régi rojtok úgyszólván teljesen eltűntek, a jó, régi esipkék is ritkaságszámba mennek. Ma alig volna lehetséges ilyen minőségű és gazdagságú gyűjteményt összehozni. Már ez a tény is igazolja, hogy mennyire kívánatos volt a mű kiadása. Amilyen elsőrangú Vieweg-Brockhaus esipkegyűjteménye és amilyen pompásak a reprodukciók, éppoly sikertült annak tudományos feldolgozása. Szerző, kinek a szakirodalomban ismert neve van, a gyűjtemény történetét s 411 darabnak a technikára, a méretre, a származási helyre és időre vonatkozó leírását adja. A 244 darab reprodukciója eredeti nagyságban 108 táblán van feltüntetve. A gazdag kiállítás és delikát bibliofil megjelenésű könyv tartalmával, nagy történelmi horizontjával egyike a tárgyáról írott legkiválóbb — szinte summázó — tanulmányoknak. M. Schuettet nagy szaktudása, eddigi munkáinak nagy sikerrel hivatottá tették ennek a műnek a megírására. (Sz. L.)

• SZAKOKTATÁS •

AZ ORSZ. M. KIR. IPARMŰVÉSZETI ISKOLA mestertanfolyamát «Magyar Otthon» címen október elején nyitja meg. Családi háznak, bútorzatának és kertjének nemzeti szellemű tervezését tanítja. A díjtalan tanfolyamra jelentkezhetnek építészek, iparművészek, szőnyeg- és kerttervezők stb., kik a ház egységes kiképzésében tudásukat fejleszteni akarják. A tanszéket Thoroczka-Wiegand Ede tölti be. Óráit szombaton d. u. 2—6 óra, vasárnap d. e. 8—12 között tartja, hogy főiskolai hallgatók is látogathassák. Főlévelre jelentkezés az iskola titkári hivatalában, vagy a fent jelzett órákon Thoroczka-Wiegandnál, IX. Kinizsi-u. 31.

HOGYAN KELL HÁZIIPART TANITANI ?

Mialatt nálunk mindenféle ankétokkal, beadványokkal és vitákkal akarják a háziipari oktatást megoldani, a eschek példás szervezőtehetséggel már meg is mutatták, hogyan kell a esipkeipart s annak tanítását az egész országban megszervezni. A régi esch háziiparban rejlő nagy gazdasági értéket a esipkék feltámasztásával s egészen modern díszítményeivel világszerte be akarják vezetni. Ebből a célból az egész országban 28 tanfolyamot szerveztek a vertesipke és 5 tanfolyamot a varrott esipke tanítására. Iskolaköteles 8—14 éves gyerekeket tanítanak ezeken a kurzusokon. Maguk a növendékek mindent ingyen kapnak, amire itt szükségük van, még fizetést is kapnak, de viszont az előállított esipkét az állam veszi tulajdonába. Az összegyűjtött esipkéből első sorban azok vásárolhatnak, akik csinálták, másod sorban a honi kereskedők. Évenként körülbelül 1000 tanulója van az állami tanfolyamoknak. A prágai központi állami iskola vezetését egy nagyon jeles művésznőre, Mildeova Emiliára bízta.

• KRÓNIKA •

SZENT ISTVÁN BAMBERGI LOVASSZOBRA a XIII. század elején készült. »Német földön egyedülálló ez a szobor... Minden vonala határozott, erőyes és mértékletes. A szakáttalan arc keskeny oválja, az erősen megrajzott száj és mindenél inkább nyakába omló puha, hullámos haja a ragyogó fiatalság báját varázsolják erre a büszke arera... Hadviselésben és fegyverforgatásban megedzett magas, karesú alakjával fékezi a lovas hatalmas harcú lovát. Virágzó emberi jelenés, erővel és léttel telten... minden poreikája király, hadúr is egyben.

A régi bambergi hagyomány a lángoló vérű magyar királynak, Szent Istvánnak tartotta mindenkör e lovast, ki a székesegyház építőjének, II. Henrik szent esászárnak sógora volt. Egyébként is Szent Istvánnak, Szent Imrének és magyarországi Szent Erzsébetnek ereklyéjét is őrzi a bambergi dóm.

Mindezt Senger Ádám püspök állapítja meg (I. Napkelet 1930., 199.), aki szembeszáll Konrád, Vilmos, Szent György (Delnó)-féle elkeresztelésekkel s az ősrégi történelmi és benső kapcsolatokat

által megszilárdult hagyományhoz ragaszkodik, mely szerint a dóm eszményesített lovasa, Szent Henrik császár Gizella nővérének a férjét, Szent István magyar királyt ábrázolja.

A SZENT KORONA ZOMÁNCKÉPEI. Otto von Falke 1928-ban megvizsgálta a magyarságnak páratlan történelmi és nemzeti jelentőséggel bíró Szent Koronáját. A most kiadott írásbell jelentésében megállapítja, hogy a pánt zománképei közvetlenül az 1000. előtti évekből valók. Az apostolok alakjában olasz készítőjük kevés bizánci jegyet használt. Az alakok sajátosan darabos, stilizáltan leegyszerűsített, az aranykeret által fokozottan zárt körvonalú formát mutatnak. Szent Péter és Jakab keze túlzottan nagy. Az apostol-ábrázolások latin feliratai, a szemek konvergencia kancsalsága, a nyitott száj és főleg a darabosan elnagyolt rajz a bizánci eredet ellen tanúskodik. Viszont a négy darab háromszögletű és négy másik fent lekerékített oromból álló sorozat nemesak a jour voltánál technikailag elűt a korona többi részétől, de valószínűleg bizánci eredetű is.

A Korona pántképei a X. század körül dívó, mélyzománé eljárással készültek. Jellemzőjük az aranyfalak takarékos és szellemes rajzú felhasználása a redőzet ábrázolására. A rekeszképzés követi a művész koncepcióját, anélkül, hogy elárulná technikai rendeltetését: hogy megfelelő támasztékul szolgáljon a zománé számára. A bizánci befolyás legfeljebb az ornamentikában érvényesül némileg.

Igy tehát a kilenc zománképek stílusából és technikájából eredő bizonyítékok arra a végső konklúzióra vezetnek, hogy a szent koronának ez a része az 1000. körüli zománéművészet terméke. S ha ez így van, akkor nem lehet kétségbevonni annak a XII. századbéli Vita Stephaniban szereplő híradásnak a hitelességét, mely szerint a koronát Szilveszter pápa ajándékozta Szent Istvánnak.

ÉRTÉKNÖVEKEDÉSI JÁRADÉK. Párizsban a kamara elfogadta a hosszan vitatott budget-pontot, mely a képzőművészetnek (festőknek, szobrászoknak és iparművészeknek) munkájuk kereskedelmi értéknövekedése után bizonyos százalékos részesedést biztosít. A «droit de suite» díjtételei a következők: 50—1000 fr-ig 1 százalék, 1000—5000 fr-ig 2 százalék, 5000—10.000 fr-ig 2 és fél százalék, 10.000—20.000 fr-ig 3 százalék, 20.000—30.000 fr-ig 4 százalék, ezen felüli eladásoknál 5 százalék.

A «VIRÁGOS BUDAPEST—VIRÁGOS MAGYARORSZÁG» elnöksége a szoba-, erkély-, ablak-növények és kaktuszfélék ismertetésének és ápolásának elsajátítása végett növénybemutatókkal kapcsolatos tanfolyamot rendez. A tanfolyam hetenként kétszer 2—2 órai időtartamban folyó hó 20-tól december hó 5-ig tart. A tanfolyam előadási napjai és óráinak pontos időpontját a jelentkező hallgatóssággal együttesen állapítják meg. Tandíjat fizetni nem kell, csupán a költségek egy részének megtérítésére 2 pengő beiratási díjat kell fizetni. A tanfolyamra jelentkezni lehet: VII., Dohány-utca 20., II. 14. sz. alatt, az Országos Magyar Kertészeti Egyesület helyiségében.

AZ ORSZÁGOS EGYHÁZMŰVÉSZETI TANÁCS július elején tartotta alakuló ülését Serédi Jusztinián dr. bíbornok-hercegprímás elnökle alatt. Megjelentek az egyházi, művészeti és művészeti-irodalmi élet előkelőségei. A Tanács szervezetét Gerevich Tibor egyetemi tanár ismertette. Az egyházmegyénként szervezett Egyházművészeti Bizottságok és a Központi Egyházművészeti Hivatal munkáját az Egyházművészeti Tanács irányítja és egységesíti. A szervezet célja az, hogy a silány gyári termékek helyét igazi művészi alkotásoknak juttassa — az egyház tradíciójának megfelelően.

Hóman Bálint az ingó műemlékekre vonatkozó törvényes és rendeleti intézkedéseket ismertette. Szőnyi Ottó dr., a tanács előadója az egyházművészeti tárgyak lajstromozásának kérdéséről tartott előadást.

KORUNK ARCA címen Christiansen Broder igen érdekes és éles megfigyelésekből összefogott tanulmányát adta ki a Felsen-Verlag. Tömör, szinte szűkszavú összefoglalásban adja a szerző a «tegnap-előtt» impresszionizmus helyenként még nagyon eleven folytatásának, a «sokkal rohamosabban halványuló» tegnapi expresszionizmusnak a rajzát. A ma «új tárgyilagosságát» inkább találó megjegyzésekkel, mint belső tartalmának értékelésével közelíti meg. «A technika és a ráció túlbecsüléséből» származtatja az «exakt teljesítmények» művészetét. Úgy látja, hogy ez a stílus nagyon rövid életű lesz. Sokkal kiadósabb jövőt jósol a holnap művészetének «az új dinamikának». Tényeket vonultat fel, melyek szerint már a holnap művészetének útján haladunk, a több hit felé, a hit és az értelem, a ráció és emóció egyensúlya felé. Mind a négy

Szent István lovasszobra a bambergi székesegyházban.

stílus az egész emberi élet térségén, minden tényben, tethben és alkotásban egyenletesen megnyilvánult és fog megnyilvánulni a kézírásból fel a szociális mozgalmakig, művészetig és filozófiáig.

REGŐSJÁRÁSOK. Felvidéki mintára előbb a magyar eserkészek és most az erdélyi székely főiskolások alakítottak gyalogszerrel utazó regős járórsókat. Ezeknek célja a faluk társadalmi és művészeti életének tanulmányozása, adatok gyűjtése. Munkarendjükben jelentékeny szerep jutott a népművészeti gyűjtésnek is.

PASARÉTI KISLAKÁS - MINTATELEP terve egy vállalkozó cég — tehát magántőke kezdeményezésére létesült — volna. A mintatelepet 14 villaszerű családi házra tervezték, egyenként 70 négyszögletes telken. A telepnek közelebbi aktualitást adott volna a XII. nemzetközi építéskongresszus, melyen a magyar építésznek az új, szociális építészeti problémákkal szemben elfoglalt álláspontját dokumentálta volna. Általánosabb vonatkozásaival, a mai gazdasági viszonyok között pedig a racionalizált építés legteljesebb propagandájának és a középosztály felvilágosításának szánták. A vállalkozó és a tervező építész pontos költségvetés alapján olyan 2—4 szobás családi lakóházakat terveztek, melyeknek teljes költsége 15—22.000 P között marad. A lakásinséggel és keservesen rossz gazdasági viszonyokkal szükséglakással és nyomortanyákkal megterhelt társadalom szempontjából valósággal életkérdés az, hogy az ilyen telep elkészüljön.

Az iparművészeknek a mai kor követeléseit átérző esoportja tervbe vette, hogy a telepen — ha felépül — öt-hat lakást a legapróbb részletig bebútoroz, berendez. Három szobás, mellékhelyiséges lakás teljes bebútorozása körülbelül 2—3000 P-be került volna.

Mindez a sok szép terv és lelkes igyekezet, mely következményeiben sok munkanélküliségen, gazdasági helyzetben, lakásmizérián segíthetett volna és a magyar iparművészeti életnek is új lendületet adhatott volna — felborult egy paragrafuson, az építésügyi szabályzat egy paragrafusán. A pasaréti környéken csak 300 □-öles telekre szabad építeni — de oda aztán lehet akármilyen nagy bérlakásokból álló villát.

WEDGEWOOD JÓZSUÁNAK, az angol kerámia nagy mesterének kétszázadik születésnapját nagy ünnepekkel ülte meg hazája. A régi fazekas-család hagyományait zsenialitással és kora szükségletének pontos megérzésével halhatatlan művészetté tudta fejleszteni ez a féllábú, de egész lelkű, szívós művész. Feljegyezték róla, hogy mikor önállósította magát, húsz font sterling vagyona volt. Úgy halt meg, mint több gyártelep dúsgazdag tulajdonosa. Termékeit őrzi Európa minden nagy múzeuma. Londonban nagy emlékkiállítás rendeztek második centennáriumnán. A Victoria and Albert Museum díszes katalógusban foglalja össze a nagy mester munkáit.

MUNKA EMLÉKMŰVE. Idestova harminc éve, hogy egy esomó belga művész és író fel akarta állíttatni a munka emlékművét. Meunier-t,

aki akkor a világ szobrászai közt az első vonalban állott, megbízták, hogy készítsen hatalmas szobrokat és domborműveket ehhez a nagy kompozícióhoz. Az egyes részletek el is készültek, diadallal hordozták körül a világban s egyebek közt Budapesten is bemutatták a Műesarnokban. A világot akkor a szociális művészet láza töltötte el s e programba nagyszerűen beleillett Meunier koncepciója. Csak egy baj volt — a sok részletből sehogy sem lett egész. Meunier ekkor Hortához, a modern belga építész vezéréhez fordult, de a nagy emléket megcsinálni neki sem sikerült. Mert sok kis töredékből mégsem lehet egy félelmetesen nagyszerű egész. Teltek-múltak az évtizedek. A brüsszelieliek megint eszükbe jutott a régi szándék — újra kiállították az ottani Palais des Beaux Arts-ban a hatalmas reliefeket és figurákat. Ma bizony sok, nagyon sok részlet elavulttan hat már, sok szecessziós vonalvezetésről kiderült, hogy elviharzott forradalmak emléke. És a brüsszelieliek belenyugodtak, hogy a Meunier-emlékmű nem való a szabadba, csak egy térs múzeumi szobába, ahol egészen jól hat s őrzi egy szép gondolat soha meg nem valósult ábrándját.

ÚJ SIREMLÉKMŰVÉSZET. Minálunk még hírből sem ismerik. Legalább is azok, akiknek mesterségéhez tartozik: a kőfaragók. Nálunk legfeljebb az olesó, olesőbb és legolesőbb síremlékfajták érdeklik az ezzel foglalkozókat: a különféle beton- és műkő síremlékek, amelyeknek típusai ijesztően gyarlók. A gyári bélyeg sivárságát még a kegyelet esendjében sem feledtetik ezek a szürke műkőöntvények kiférfázott körvonalaikkal. A német síremlék-művészet azonban jó, egyszerű kőfaragó-formában igyekszik a sírdomb kegyeletsugárzó erejét fokozni. Sepp Magas és más tervezőművészek a kőnek tiszta geometriai formájából, súly- és arányszépségből szűrik le a hatást. Az ő sírkövek egyszerű négyszögű kőlapok, melyeknek egyedüli szépsége a betűk hatóerejében van. Ezek a betűk elosztásukkal, soraik ritmusával, egész írástípusukkal hatnak — a vésés, az árnyék reszketése a plasztikus írásforma mellett éppen elég hatást hint szét a köveken. Ha hozzávesszük még a faragás tisztaságát, az élek kiemeléseinek technikai szépségét, akkor már meg is értettük, hogy miért mondhat le az ilyen sírkő a drága díszítmények közhelyszerű függvényeiről.

DAS NEUE FRANKFURT négyéves fennállása óta sokszor hebizonyította, hogy egyetlen város önmagában is tud világjelentőségűt teremteni, ha következetesen általános érvényű új elvek értelmében dolgozik. Ma már mindenkit érdekelnek a lehető magas színvonalú, de igen széles néprétegre áldásos építészeti teljesítmények. Míg az egyes, talán művészileg nagyon klesésosodó, de a társadalom anyagi élete számára érdektelen díszítmények iránt kevesebb az érdeklődés. A fenti folyóirat ez évben két kettős számot szentel a város lakótelep-építkezéseinek ismertetésére. A szédületes iramban fejlődő, korszerűen helyesen, okosan vezetett és elsőnek iparszerűsített (plattenbauweise) lakás-építést ott is megtorpasztotta a jelenlegi gazdasági helyzet. Visszaesést mégsem engedtek meg az agilis E. Mayék, sőt még gazdaságosabb helykihasznál-

nálású alaprajzok kipróbálására nyújtottak alkalmat. Így építészeti jelentőségükben a legújabb 50 m² körüli, igen raffináltan beépítve bútorozott frankfurti lakások a legtanulságosabbak. Az említett jubileumi számok értékes tanulmányi anyagul szolgálnak mindenki számára, akit csak a javító tendenciájú korszerű építés érdekel. (Molnár Farkas.)

KERT ÉS VIDÉKE. (Néhány megjegyzés.) Ki tudja mi az a Vibuma? Nem japán eszászár neve. Egy magyar egyesület neve. Egy évvel ezelőtt még úgy hívták, hogy Virágos Budapest. De mivel szűk volt neki Budapest, magához ölelte a virágos Magyarországot is. Így az ismert akrosztiehon szerint lett belőle Vibuma. Annyit mondhatunk, hogy az egyesület programja, minden kiállítása, minden lélekzetvétele szebb, mint ez a furesa, magyartalan neve.

*

Mert a Vibuma kiállításokat rendez s egy év óta már a harmadikat rendezte ez év májusában. Egyik szebb volt, mint a másik. Budapest kertészete, virágos parkjai, virágszeretete ma igazán nyugateurópai színvonalú. Ezeket a kiállításokon azt lehetett látni, hogy itt a nagy főkertészekről a kis muskátlikerép-kedvelőkig mindenki bele van kapcsolva egy izlés golfhullámába, amely talán öntudatlanul is be akarja takarni a háború utáni világ eszű szakadékaival rododendronokkal, borostyánokkal, hortenziákkal, kaktuszokkal, mindennel, ami örökszép és divatos növény csak van és amivel legalább a felületét mosolygóssá és bátorítóvá lehet tenni ennek a szomorú országnak.

*

A Vibumának azon a sok száz lelkes közkatónán kívül, aki a pesti s pestkörnyéki kertészekből rekrutálódik, különös szerenéséje, hogy van egy Vibumahadvezére: az örökké mosolygó, örökké jókedvű s páratlan energiájú Manninger professzor. Virág-amatőr, zeneamatőr, társaságban charmeur, hivatásában: kitérő sebész és mint író a legjobb szak-könyvek szerzője. Honnan veszi a huszonnégyórás munka után azt a pár órát, amivel Budapestet felvirágozta — nem lehet tudni. De úgy látszik, van még néhány szabad órája, mert most az egész országot virágossá akarja tenni.

*

A Vibuma tudniillik nemesak az erkélyeket és ablakokat akarja versenyre szólítani, érmekkel, oklevelekkel jutalmazni. Most a kerteket is sorra felvonultatja egy-egy nagy versenyre és mindent elkövet, hogy állandósítsa a fővárosban és vidéken a kertészeti kiállításokat. Alighogy a tavaszi kiállítást bezárták, már küszöbön volt a Szent Imre-ünnep reprezentáns kiállítása, melyet Szent Istvánkor rendeztek a Széchenyi-szigeten. És a Károlyi-kertben egy külön rosariumot s állandó kiállítási területet akarnak létesíteni, ha a főváros beleegyeznek.

*

A Vibuma tehát dolgozik. A kertészek, a virág-amatőrök tökéletesen meg lehetnek elégedve a munkának ezzel az amerikai tempójával. Az ipar-

művészet s a kert-architektúra talán még nem teljesen. Egyelőre még nélkülözzük a kiállításokon a jó kert berendezéseket. A példákat a helyes lugasokra, korszerű bútorokra. Az építészettel érvényesülését. Főként pedig a jó kert plasztikát. Mert azok a műkő-öntvények, díszlámpák, tueturnák és cementvályúk, amilyenekkel a kertszobrász-speciálisták árasztják el az olesóságok mecenásait, valóban nem méltóak a nivós kiállításokhoz. Ezekre jó volna egyszerű s izléses típusokat teremteni és szobrászaink útján megvalósítani a kérdést. Elvégre a kert minden részletével a szemnek szánt esztétikai örömforrás.

*

Viráglétrákat máris láttunk igen szépeket. Egy mezőtúri iparművész készíti őket s magázletekben is árulják. Kedvesek, magyarosak, népiesek ezek a lajtorják. Eszünkbe juttatják azt a szoros közelséget, melyben ez a virágos mozgalom, néhai Györgyi Kálmán egyik kedves gyermeke össze volt forrva az ő elsőszülöttjével, az iparművészettel. Báresak a jövőben is egymásra találának ők ketten: a Társulat és Vibuma! (N. P.)

WALTER MÖHRING. Azoknak, akik a nürnbergi művészek budapesti bemutatkozására emlékeznek, bizonyára emlékezetükben maradtak Walter Möhring iskolájának kiállított tárgyai is. Kevesen tudják, hogy Magyarország egyik leglelkesebb barátjának eredményei ezek. Walter Möhring Nürnberg egyik legnépszerűbb polgára. 1910 óta rohamosan fejlődő rajziskolája ma már szabad főiskola és Nürnberg egyik legagilisabb, legelevenebb kulturális és szociális intézménye. Nyelvek oktatásán kívül irodalom, történelem, természet-tudományok, matematika, művészet és művelődéstudományok stb. is a tantervében vannak. 111 tagú tantestülete évente sok száz növendék számára tart előadást és műhelyoktatást. Évente 600 hallgatóját nyaraltatja és közel 500-at visz külföldi tanulmányútra. Ennek az intézetnek húsz éves multja példája annak, hogy mit alkothat a szervező erő és akarat — ha a környezetben megvan a megértés és a támogatás munkájával szemben.

MŰVÉSZET ÉS MUNKA címen Paul Brandt könyvet írt az ifjúság számára, hogy «a sokszorososan megesappant munkakedvet újraélessze. 190 képen és a rövid kísérő megjegyzésekben ismerteti a célnak megfelelően összeválogatott túlnyomóan iparművészeti alkotásokat. Különösen nagy jelentőségű ez a könyv olesósága révén — ára 1 M. A porosz kultuszminisztérium 5000 példányt rendelt, hogy népiskolákban és magasabb tanintézetekben széteszthassák.

A MONZAI IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS magyar esoportjának résztvevői közül a bírálóbizottság a következőket tüntette ki: Grand prix-t nyert Árkayné Stehló Lili, Johann Hugó és Majoros Károly a győr-gyárvárosi plébániatemplom üvegablakaiért. Diplom d'honneur-t Gábor István kerámiai munkáiért és Budapest Székesfővárosi Iparrajziskola fém-műtárgyaiért. Medaille d'ore-t Bálint Zoltán és Jámor Lajos műépítésszek

a magyar csoport művészi berendezésének tervezéséért, Molnár C. Pál grafikusművész könyvillustrációkért, Kner Izidor és Amicus könyvkiadó cégek bibliofil kiadású könyveikért. Elismerő oklevéllel tüntette ki a zsűri Oláh Gusztáv dekoratőr miniatűr színpadjaért, Kolozsvári Sándor grafikusművészt könyvillustrációiért, a Tevan könyvkiadó céget bibliofil munkájáért és Goldberger Sámuel és fia céget textilművészi munkájáért.

THÉK ENDRÉNEK, a kiváló asztalosiparosnak, bútorgyárosnak emléktábláját október 5-én kegyeletes ünnepség keretében leplezték le közel ezer főnyi közönség előtt. Tolnay Kornél, az Ipar-egyesület elnöke méltatta Thék Endre érdemeit. A lelkes és nagy áttekintést, nagy megértést, megbecsülést jelentő beszéd után elsőnek az ünnepelt özvegye helyezte el a koszorúját az emléktáblán. Majd Lieber Endre tanácsnok a főváros, szülővárosa, Oroszáza nevében Kunos János főjegyző, a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara nevében Székács Antal alelnök, az Orsz. Iparegyesület nevében Jungfer József alelnök, a Budapesti Asztalos Ipartestület nevében Hosszu István alelnök, az Ipartestületek Orsz. Szövetsége nevében Goretzky Ferenc társelnök helyezték el kegyeletük és hódolatuk koszorúját. Számos testület, iskola és jóbarát járult sorba az emléktábla elé.

• TÁRSULATUNK • • KÖZLEMÉNYEI •

AZ IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT elnöksége a nyári kiállítást eredetileg július—szeptemberig, három hónapra tervezte. Október elején — tekintettel az orvosok kongresszusára — úgy határozott, hogy továbbra is nyitva tartja. Az elnökségnek az volt az álláspontja, hogy annak a kiállításnak és vásárnak, melyre iparművészeink annyi lelkesedéssel és szeretettel készültek, minden alkalmat fel kell használnia arra, hogy a kiállítók gazdasági érdekeit szolgálhassa. Erre nézve nagyon megfelelő alkalomnak kínálkozott az országos »Magyar hét« akció is, melybe a Társulat kiállításaival bekapcsolódik. Az ilyenformán október végéig meghosszabbított kiállítás leszerelése után a Technológiai Múzeum helyiségeit át kell alakítani a téli idény számára. Ennek gyors befejezése után november végén rendezi majd a Társulat karácsonyi kiállítását.

AZ IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT igazgatósága körlevelet intézett a kiállítókhöz, melyben a karácsonyi, újévi kiállítás előkészítésére kéri fel a művészeket. A körlevél a következő: Felhívjuk kiállítóink figyelmét arra, hogy az idei karácsonyi kiállításunkat az eddigieknél is elevebben és a közönség pillanatnyi felvevőképességének fokozottabb figyelembevételével szándékozunk rendezni. Ehhez képest kérjük kiállítóinkat, hogy nagyobb, reprezentáns műveik mellett kiállítási anyagukat könnyebben forgalmazható apró, olesó iparművészeti tárgyakból állítsák össze. Természetesen célszerű a mikulásnap, karácsonyi és újévi aktualitást is szem előtt tartani.

Tekintettel arra, hogy ismét több helyen egyidejűen rendezzük kiállításunkat, kérjük a kiállítókat, hogy jóelőre készüljenek és anyagukat november hó 19-ig (hétköznapokon d. e. 9—1 óra között) adják át az Andrássy-út 69. vagy József-körút 6. szám alatt a Társulat megbízott műtárosainak. A beküldött anyagot a bírálóbizottság mindkét helyen megtekinti és felülbírálja. A szokásos kétpéldányú jegyzék elkészítéséhez szükséges nyomtatvány-ürlapok 50 fillérért kaphatók a Társulat irodájában. (Esetleg 3 fill. levélbélyegekből beküldött ár ellenében postán is megküldjük.) A jegyzéken, úgyszintén az egyes tárgyakon a 25%-os felár hozzászámításával bruttóárak megadását kérjük. Bírálóbizottságunk által a kiállításra elfogadott összes tárgyakat betöréses lopás és tűzkár ellen biztosítjuk. Ezért kérjük, hogy kiállításunkra szánt tárgyaiknak összértéke után 1/2%-ot szíveskedjenek készpénzben vagy levélbélyegekből biztosítási díj fejében mindjárt a tárgyak átadása alkalmával lefizetni, különben a Társulat értük semmiféle felelősséget nem vállalhat. Budapest, 1930. október hó 15. AZ IGAZGATÓSÁG.

Köztudomású, hogy a Társulat kiállításain — s így a karácsonyi kiállításon is — résztvehet minden magyar honos iparművész, tekintet nélkül arra, hogy tagja-e a Társulathoz. Egyetlen követelmény, hogy a kiállításra beküldött munkája technikailag és esztétikailag kifogástalan legyen.

A karácsonyi kiállítás forgalmát előreláthatóan emelni fogja a kereskedelmi és külügyi minisztériumnak az a kedvezménye, melyet az utóáramokból Budapestre utazó közönségnek nyújt a kiállítás tartamára. (Félárú utazás és kétharmad vízum-kedvezmény.) Ausztria, Jugoszlávia, Csehszlovákia és Románia területéről néhány ezer főnyi látogatóra számít az igazgatóság.

• HALÁLOZÁS •

KORB FLÓRIS, az európai hírfélművész, szeptember hó 16-án 70 éves korában meghalt. 1860 április 19-én született Keeskeméten. A berlini Ende, majd tízenkét éven át Hausmann irodájában dolgozott, mint az ő munkatársuk. Később Giergl Kálmánnal közös műtermet nyit. Részt vesz a parlament pályázatán. A Műesernök pályázatán a Mérnök- és Építész-Egylet nagy aranyérmét nyeri. A törvényszéki palota és a Newyork-palota építésében vesz részt. Giergellel együtt építik a Zeneakadémiát. Felépíti a Klotild-palotát. Művei a főváros és Nagy-Magyarország jelentékenyebb városaiban egy nagyszabású tehetőség munkásságát jelentik. Koronás arany érdemkeresztet, Ferenc József-rend keresztjét, II. osztályú magyar érdemkeresztet kapja kitüntetésül. Tiszteletbeli műegyetemi tanár, a Képzőművészeti Tanács alelnöke és a Royal Academy of British Architects levelezőtágya.

WEIDLINGER ARANKA ötvös-iparművésznő szeptember 18-án öngyilkos lett. A lelkiismeretes munkája, finom ízlése és szelíd egyénisége révén mindenkinek szimpatikus művésznő tragikus elhúnytá mély megdöbbenést keltett.